

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації**

Євчук Христини-Ірини Василівни

**«Організаційний механізм управління відходами аграрного сектору в
умовах еколого-економічного зростання»,
на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 – Соціальні та
поведінкові науки за спеціальністю 051 «Економіка»**

**1. Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок із
планами наукових робіт Університету.**

Розвиток галузей національної економіки, організація та забезпечення стійкого соціально-економічного прогресу країни тісно пов'язані з проведенням ефективної державної політики, спрямованої на раціональне використання ресурсів та досягнення еколого-економічного зростання. Це, своєю чергою, вимагає гармонізації та оптимізації еколого-економічних відносин у процесі господарської діяльності, забезпечення ресурсозбереження, пошуку альтернативних замінників природним ресурсам та впровадження сучасних інноваційних технологій управління відходами. Особливість досліджуваної проблеми також визначається необхідністю еколого-економічного зростання, яке передбачає не лише ефективне використання ресурсів, а й потребує зниження обсягів відходів та мінімізації їх негативного впливу на довкілля з боку держави.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Робота виконувалася з 2019 по 2024 роки на кафедрі економічної теорії, менеджменту і адміністрування Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича під керівництвом доктора економічних наук, професора Білоскурського Руслана Романовича в рамках кафедральної теми «Економічний та управлінський потенціал соціалізації національної економіки», № державної реєстрації: 0116U001672.

Мета і завдання дисертаційного дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретико-методологічних підходів і розроблення науково-практичних рекомендацій, спрямованих на формування та реалізацію організаційно-економічного механізму управління відходами аграрного сектора в умовах еколого-економічного зростання.

Для досягнення поставленої мети визначені такі основні завдання дослідження:

– висвітлити науково-методологічні підходи до дослідження місця сільського господарства в соціально-економічному житті суспільства та його концептуалізації в економічній науці;

– здійснити аналіз категоріального розуміння парадигми ефективності управління відходами та забезпечення інноваційного розвитку з розкриттям особливостей його економічного змісту;

– проаналізувати нормативно-правові аспекти забезпечення ефективності механізму управління відходами виробництва продукції сільського господарства для більш цілісного розуміння їх функціонального призначення;

– обґрунтувати систему чинників еколого-економічного середовища управління відходами аграрного сектора у контексті регуляторних заходів та інноваційних рішень;

– виявити основні тенденції ефективності організаційно-економічного механізму управління відходами аграрного сектора та частку сільського господарства у структурі ВВП України;

– охарактеризувати прикладні аспекти моделі функціонування управління відходами агросектору як необхідної умови зменшення негативного впливу на довкілля;

– проаналізувати зарубіжний досвід для виявлення важелів і ризиків та забезпечення ефективного національного управління відходами виробництва продукції сільського господарства.

Об'єктом дослідження є процеси формування, розвитку та управління відходами агросектора в системі національного господарства.

Предметом дослідження є організаційний механізм управління відходами аграрного сектору в умовах еколого-економічного зростання.

2. Формування наукового завдання, нове вирішення якого отримано в дисертації.

Дисертацію Євчук Х.-І.В. присвячено обґрунтуванню теоретико-методологічних підходів і розробленню науково-практичних рекомендацій, спрямованих на формування та реалізацію організаційно-економічного механізму управління відходами аграрного сектора в умовах еколого-економічного зростання.

3. Наукові положення, розроблені особисто дисертантом, та їх новизна.

У процесі дослідження отримано результати, що мають характер наукової новизни, а саме:

вперше:

– запропоновано Концепцію стратегічних пріоритетів державної політики управління відходами сільськогосподарської діяльності, що ґрунтується на теорії сталого розвитку, сутність і функції якої розкриваються через зв'язки концепцій («зеленої економіки», біоенергетики, рециклінгу тощо), що висвітлюють напрями, цілі, певні особливості сталого розвитку соціо-еколого-економічних систем. Дана концепція є цілісною і системно враховує комплексність взаємопов'язаних інструментів, орієнтованих на забезпечення ефективності управління відходами, виявленні проблем, мультифункціональності впливів сільського господарства до цілей сталого

розвитку і шляхів їх вирішення та життєвому циклі відходів сільського виробництва;

вдосконалено:

– категоріально-понятійний апарат дослідження системи управління відходами сільськогосподарського походження, що, на відміну від існуючого, розширює фактологічну базу економічної теорії та дає поглиблене трактування фундаментальних понять «управління відходами сільського господарства», «стратегічний аналіз», а обґрунтування поняття «парадигма ефективності управління сільськогосподарськими відходами» надало змогу розширити розуміння місця та ролі механізму управління відходами сільського господарства, досягнуті на інноваційних засадах збалансованого розвитку економіки і людського потенціалу. Це сприятиме розвитку системності понятійного апарату за темою дослідження та розуміння співвідношення ключових вихідних понять у Концепції стратегічних пріоритетів державної політики управління відходами сільськогосподарської діяльності;

– теоретичні основи дослідження відходів аграрного сектора, виробництва продукції сільського господарства з виділенням базових теорій, які надали можливість удосконалити модель функціонування системи управління відходами сільськогосподарського походження за допомогою введення додаткових параметрів, що враховують специфіку обробки відходів у сільському господарстві. На відміну від існуючих, у модель були включені аспекти, пов'язані з обробкою твердих та рідких відходів, а також їх взаємодією з довкіллям;

– обґрунтування розвитку маркетингових стратегій та методів, що на відміну від існуючих, розкривають загальні і спеціальні принципи маркетингу сортування та переробки сміття як підвиду маркетингу в соціальній сфері головною метою якого є пошук та донесення цілей і потреб саме користувача (громадянина);

– класифікаційний підхід до групування основних чинників, які впливають на еколого-економічне середовище і цикл виробництва сільськогосподарської продукції, що на відміну від існуючих класифікацій дає цілісне розуміння їхнього функціонального призначення. Це надало можливість виділити фізичний кластер чинників (розширення інфраструктури та сільського господарства) та етично-політичні (інституційні, демографічні, політичні тощо) чинники, які впливають на весь сегмент сільського господарства та управління відходів у ньому, зосереджуючи основну увагу на способах зменшення джерел відходів, а також на процесах компостування і використання відходів для акумуляції відновлювальної енергії;

набули подальшого розвитку:

– принципи формування інституціонально-правової системи управління всіма видами відходів споживання і виробництва уможливили виокремлення двох актуалітетів: інституціональних відносин та послідовності

процесів управління відходами, від яких залежить ефективність стратегії управління відходами, принципи за якими будуть перероблятися відходи, а також шлях управління відходами, якого мають дотримуватись місцеві та державні органи влади, бізнес, установи та організації;

– концептуальні положення щодо управління відходами аграрного сектора у зарубіжних країнах для застосування їх в Україні, зокрема, для удосконалення інституціонального забезпечення для розв'язання проблеми створення, накопичення, переробки та утилізації відходів виробництва продукції сільського господарства; використання економічних важелів впливу управління відходами (групи інструментів), а саме: податку за збір та зберігання і система pay as you throw (PAYT).

4. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються.

Основні наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи мають високий рівень теоретичного обґрунтування, що базуються на системному, структурно-функціональному та науковому підходах.

Зокрема, застосовано загальнонаукові методи аналізу й синтезу, індукції і дедукції – для формулювання теоретичних засад дослідження механізму національного управління відходами аграрного сектора, виробництва продукції сільського господарства; конкретизації й абстрагування – для формулювання рекомендацій і висновків дослідження щодо стратегії для ефективного управління відходами; класифікації і систематизації – для виділення механізмів державного регулювання розвитку сфери управління відходами; моделювання – для побудови моделі функціонування системи управління відходами; структурного аналізу – для оцінювання сільськогосподарської галузі в структурі економіки (формування ВВП, інвестування, зайнятість); порівняння й аналогії – для уточнення відмінностей між дефініціями «власність», «інтелектуальна власність», «інтелектуальний капітал», для здійснення міждержавних порівнянь за основними показниками розвитку сільського господарства та управління відходами агропромислового виробництва; формулювання рекомендацій щодо пріоритетів адаптації зарубіжного досвіду; SWOT та TOWS-аналізу – для розлогого аналізу інтеграції перероблювання сміття, та визначення стратегічних пріоритетів управління відходами виробництва продукції сільського господарства; графічний – для візуального представлення окремих результатів дослідження.

5. Рівень теоретичної підготовки здобувача, його особистий внесок у розв'язання конкретного наукового завдання. Рівень обізнаності здобувача з результатами наукових досліджень інших учених.

Здобувачем продемонстровано високий науковий рівень наявних публікацій.

Для розв'язання поставленого наукового завдання здобувачем здійснено критичний аналіз літературних джерел, які пов'язані з тематикою дисертаційної роботи.

6. Наукове та практичне (за наявності) значення роботи.

Наукові положення дисертації у своїй сукупності вирішують актуальну наукову проблему концептуального обґрунтування ефективності організаційно-економічного механізму національного управління сільськогосподарськими відходами.

7. Повнота викладу матеріалів дисертації у публікаціях та особистий внесок здобувача.

Основні положення дисертаційної роботи опубліковано у 13 наукових працях, із них: 8 статей у наукових фахових виданнях України, 1 публікація, яка додатково відображає наукові результати дисертації, а також 4 друковані праці апробаційного характеру:

1. Євчук Х.-І. Концептуальні засади механізму реформування управління відходами сільського господарства. *Актуальні проблеми економіки*. 2024. № 3. С. 96-106.
2. Євчук Х.-І. В., Голубка С. Інституційна спроможність держави у системі управління відходами агросектору в контексті еколого-економічного зростання. *Актуальні проблеми економіки*. 2023. №12. Т. 2 (270/2). С. 132-143.
3. Євчук Х.-І. В. Управління переробкою сільськогосподарського сміття в парадигмі сталого розвитку. *Науковий вісник Чернівецького університету: Економіка*. 2021. Вип. 834. С. 28-34.
4. Yechuk K.-I. Strategy, approaches and scheme of agricultural waste management in circular agriculture economy. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. 2021. Vol. 26. Is. 4(89). P. 20-25. DOI: 10.32782/2304-0920/4-89-3
5. Biloskurskyi R., Yechuk K.-I. Strategic analysis of agricultural waste management mechanisms. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2021. № 6 (86). P. 14-19. (Особистий внесок автора: охарактеризовано механізми поводження з відходами сільського господарства в контексті стратегічного аналізу).
6. Yechuk K.-I. Innovation as a foundation of smart city economy in terms of waste management. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 56. С. 94- 100. DOI: 10.32843/bses.56-13
7. Євчук Х.-І. В. Управління відходами виробництва продукції сільського господарства як об'єкт економічної науки. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип. 6(74). С. 29-33. DOI: 10.32782/2520-2200/2019-6-51

8. Євчук Х.-І. В. Європейський досвід забезпечення управління відходами виробництва продукції сільського господарства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 1 Ч. 1. С. 124-129. DOI: 10.32782/2413-9971/2019-28-21
9. Yechuk K.-I. The main aspects of marketing strategy in agricultural waste recycling. *The USV Annals of Economics and Public Administration*. 2021. Vol 21. Is. 1(33). P. 115-120. ISSN: 2285-3332
10. Білоскурський Р., Євчук Х.-І. Моделі інноваційного еколого-економічного розвитку. *Актуальні питання економіки, обліку, фінансів та управління персоналом* : збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 21 квітня 2021 р.). Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. С. 11-12. (*Особистий внесок автора: обґрунтовано базовий принцип фінансування еколого-економічного розвитку*).
11. Yechuk K.-I. Challenges of sustainable agricultural development. *Трансформація системи міжнародних, національних та локальних ринків = Transformation of System of International, National, and Local Markets* : Мат.міжн. наук.-практ. конференції, 29-30 квітня, 1 травня 2020 року, Чернівці (Україна) – Сучава (Румунія). Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. Р. 71-73.
12. Євчук Х.-І. Аналіз утворення сільськогосподарських відходів в Україні в парадигмі циркулярної економіки. *Фінансові інструменти сталого розвитку економіки* : матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (12 травня 2022 р.). Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2022. С. 325-328.
13. Білоскурський Р.Р., Євчук Х.-І. Механізми реалізації політики збалансованого еколого-економічного розвитку України. *Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці* : Матеріали VI Міжнародної науково-методичної конференції. Чернівці : Друк Арт, 2019. С. 28-29.

На підставі аналізу тексту дисертаційної роботи, наукових праць автора та Протоколу контролю оригінальності дослідження встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст не містить плагіату, а дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності.

8. Апробація матеріалів дисертації.

Основні положення та наукові результати дослідження доповідалися і обговорювались на: VI міжнародній науково-практичній конференції «Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці» (м. Чернівці, 2019); міжнародній науково-практичній конференції «Трансформація системи міжнародних, національних та локальних ринків» (м. Чернівці (Україна) – м. Сучава (Румунія, 2020); III міжнародній науково-

практичній конференції «Актуальні питання економіки, обліку, фінансів та управління персоналом» (м. Ужгород, 2021); IV міжнародній науково-практичній конференції «Фінансові інструменти сталого розвитку економіки» (м. Чернівці, 2022).

9. Оцінка мови і стилю дисертації.

Дисертація написана чіткою мовою, добре зрозумілою фахівцям. Стил викладення матеріалу послідовний, логічний та доступний для сприйняття.

10. Відповідність змісту дисертації спеціальності з відповідної галузі знань, з якої вона подається до захисту.

Дисертаційна робота на здобуття наукового ступеня доктора філософії Євчук Христини-Ірини Василівни «Організаційний механізм управління відходами аграрного сектору в умовах еколого-економічного зростання» є завершеною науково-дослідною працею, зміст якої відповідає спеціальності 051 «Економіка».

11. Дотримання нормативних вимог щодо оформлення дисертації.

Дисертація на тему: «Організаційний механізм управління відходами аграрного сектору в умовах еколого-економічного зростання», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 051 Економіка, відповідає всім вимогам, встановленим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим Постановою КМУ від 12.01.2022 р. №44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ №507 від 03.05.2024 р.), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом МОН України від 12.01.2017 р. №40.

12. Рекомендація дисертації до захисту.

Дисертаційна робота Євчук Христини-Ірини Василівни «Організаційний механізм управління відходами аграрного сектору в умовах еколого-економічного зростання», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) з галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 «Економіка», за її актуальністю, науково-теоретичним рівнем, новизною постановки і розв'язання проблеми, практичним значенням отриманих результатів відповідає вимогам п. 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 р. №44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ №507 від 03.05.2024 р.).

За результатами публічної презентації результатів дисертації та їх обговорення на засіданні кафедри економічної теорії, менеджменту та

адміністрування економічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича від 08.10.2024 р., дисертацію Євчук Христини-Ірини Василівни «Організаційний механізм управління відходами аграрного сектору в умовах еколого-економічного зростання» рекомендовано до захисту в разовій спеціалізованій раді для здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 «Економіка».

10 жовтня 2024 року

Голова засідання

Д.е.н., проф., завідувач кафедри економічної теорії, менеджменту та адміністрування

Зоя ГАЛУШКА

